

Nők a közép- és kelet európai startup szcénában

SZENNAY Áron¹ – VIRÁGH Enikő Anna² – TAMÁSSY Réka³

DOI: [10.29180/978-615-6886-21-7_21](https://doi.org/10.29180/978-615-6886-21-7_21)

Absztrakt

A tanulmány célja a nők szerepének vizsgálata a közép- és kelet-európai startup ökoszisztémákban, ahol a nemi diverzitás fontos gazdasági és társadalmi kérdés. A kutatás 2015 és 2023 között megjelent, nem akadémiai szervezetek által publikált startupokkal kapcsolatos jelentések kvantitatív szövegelemzésére épül, amely 35 dokumentumot tartalmazott. A jelentések 71,4%-a említ nemekkel kapcsolatos témákat, különösen a nőkre fókuszálva, míg a férfiak kevésbé kerültek szóba. Az említések többsége Németországra vonatkozik, de a lengyel, magyar és román jelentések is kiemelkednek. Az elemzés során három kulcsszócsoportot definiáltunk, amelyek közül a nők és a diverzitás gyakori kifejezések. Eredményeink azt mutatják, hogy a nemi diverzitás nem elhanyagolható téma a startup jelentésekben. A kutatás fő limitációi között szerepel a kizárólag angol nyelvű jelentések vizsgálata, illetve a nem teljes szövegek elemzése. További kutatások során érdemes lenne nemzeti nyelvű jelentéseket is bevonni, és mélyebb tartalmi elemzést végezni.

Kulcsszavak: startup, női vállalkozók, Közép- és Kelet-Európa

JEL kódok: L26, M13, M14

Abstract

The study aims to examine the role of females in the startup ecosystems of Central and Eastern Europe, where gender diversity is a critical economic and social issue. The research is based on a quantitative text analysis of startup-related reports published by non-academic organisations between 2015 and 2023, encompassing 35 documents. Of these reports, 71.4% mention gender-related topics, with a particular focus on women, while men are less frequently addressed. The majority of these references pertain to Germany, although reports from Poland, Hungary, and Romania also stand out. The analysis identified three key clusters of keywords, with “women” and “diversity” being the most commonly recurring terms. Our findings indicate that gender diversity is not a negligible topic in startup reports. The main limitations of the research include the exclusive examination of English-language reports and the analysis of non-full-text documents. Future studies could benefit from incorporating reports in national languages and conducting more in-depth content analysis.

Keywords: startup, female entrepreneurs, Central and Eastern Europe

JEL classification: L26, M13, M14

¹ Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest LAB Vállalkozásfejlesztési Iroda, szennay.aron@uni-bge.hu, <https://orcid.org/0000-0003-3567-9394>

² Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Felsőoktatás Jövője Kiválósági Központ, <https://orcid.org/0000-0001-5822-577X>

³ Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskola, Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Felsőoktatás Jövője Kiválósági Központ, <https://orcid.org/0000-0003-1470-8192>

Bevezetés

A nők szerepének vizsgálata a közép- és kelet-európai (KKE) startup ökoszisztémákban különösen aktuális, mivel a női egyenjogúság és a nemi diverzitás kérdései egyre inkább előtérbe kerülnek a gazdasági és társadalmi diskurzusokban. A nemek közötti egyenlő esélyek megteremtése nemcsak társadalmi, hanem gazdasági szempontból is lényeges cél, hiszen a sokszínűség fokozza az innovációt és a versenyképességet.

A nemi diverzitás kérdése különösen fontos a startup ökoszisztémákban, ahol a kreatív gondolkodás és az új megoldások keresése kulcsfontosságú. A nemi sokszínűség elősegíti a jobb döntéshozatalt és növeli az üzleti siker esélyeit (McKinsey & Company, 2020). Mégis, adatok támasztják alá, hogy még a fejlett világban is alacsonyabb a női vállalkozók aránya, mint a férfiaké (pl. GEM (Global Entrepreneurship Monitor), 2024), ami hozzájárul a nemek közötti gazdasági különbségek fennmaradásához. A nők vállalkozási aktivitásának növelése nemcsak az egyéni sikerességük szempontjából, hanem a régió gazdasági fejlődése szempontjából is elengedhetetlen.

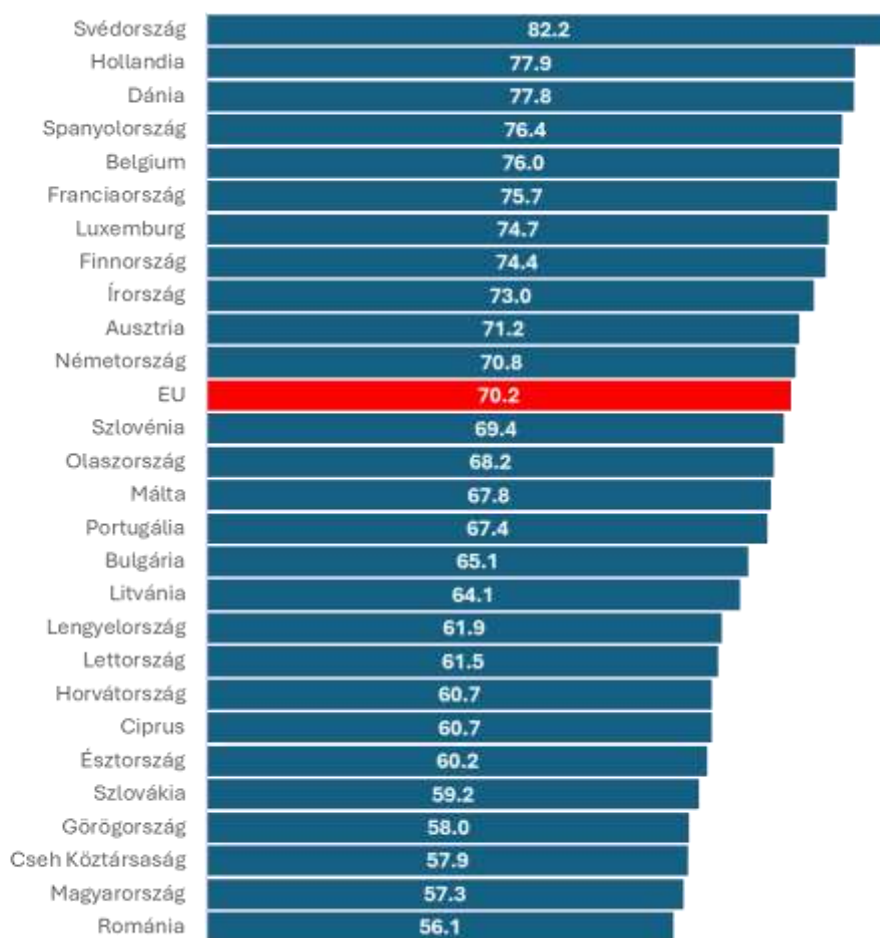
A tanulmány célja, hogy jobban megértsük a nők szerepét a közép- és kelet európai startup szcénában. Ennek a célnak elérése érdekében a startup szcéna aktuális trendjeit leggyorsabban lekövető forrásokat, a régió országaiban íródott vagy azokra vonatkozó, nem akadémiai szereplők által írt jelentéseket vizsgáljuk. Ezek a jelentések fontos információkat nyújthatnak a nők jelenlegi helyzetéről, és lehetővé teszik annak feltérképezését, hogy a nemek közötti kérdések hogyan jelennek meg a startupok világában. Feltételezésünk szerint, ha egy jelentésben említést kapnak a nemek, az már önmagában mutatja a téma relevanciáját, és segíthet megvilágítani azokat a tényezőket, amelyek akadályozzák a nők vállalkozási aktivitásának növekedését a régióban.

A tanulmány hátralévő része a következő főbb fejezetekből áll. A követő fejezetben az irodalmi háttér kerül bemutatásra, ahol a releváns elméleteket és korábbi kutatások eredményeit foglaljuk össze, amelyek megalapozhatják a kutatásunkat. A módszertani fejezetben a vizsgálat során alkalmazott mintát, illetve a kutatási módszertant ismertetjük, amelyet az eredmények bemutatása és értelmezése követ. A tanulmány az eredményeket értékelésével zárul, kitekintést adva azok jelentőségére, felhívva a figyelmet a kutatás limitációira, illetve javaslatot téve a további kutatási irányokra.

Nemek közötti egyenlőség Európában és Magyarországon

A Világbank által közzétett Globális Gender Gap Index 146 országban méri a nemek közötti egyenlőséget a gazdaság, az oktatás, az egészség és a politikai hatalom dimenzióinak mentén 0-tól 100-ig terjedő skálán. Európa a világ más országaival képest kiemelkedően teljesít, 76,3%-os indexe Észak-Amerikát is megelőzve (75%) a régiók között az első. A régió országainak harmada a top 20 között szerepel. Izland, Norvégia és Finnország a Világbank indexe alapján nem csak Európában, hanem globálisan is a nemi egyenlőség szempontjából legerősebb országok, míg az európai országok közül Magyarország (68,9%), a Cseh Köztársaság és Ciprus teljesítenek a leggyengébben (World Economic Forum, 2023).

Az Európai Unión belül a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (European Institute for Gender Equality – EIGE) méri a nemek közötti egyenlőséget és annak változását a tagállamokban, a munka, pénz, tudás, idő, hatalom és egészség dimenzióinak mentén. Az ezen dimenziókból összeálló (szintén 0 – 100-as skálán mért) index alapján a Gender Gap Index-hez hasonló kép rajzolódik ki (1. ábra). A nemi egyenlőség szempontjából legkedvezőbb képet mutató országok az Unió északi tagállamai, Svédországgal, Hollandiával és Dániával az élen, míg a kelet-európai országok, mint Szlovákia, a Cseh Köztársaság, Magyarország és Románia a lista végén szerepelnek. Németország és Ausztria indexe az uniós átlaghoz közeli (EIGE, 2023).

1. ábra: EU tagállamok nemi egyenlőség indexe

Forrás: EIGE, 2023.

A női vállalkozói aktivitás növelése a nemek közötti egyenlőség javításának hatékony eszköze lehet (OECD, 2012). A nők vállalkozóvá válásának, illetve a női vállalkozóknak a támogatása a gazdasági, munkaerőpiaci, és pénzügyi helyzet dimenzióin keresztül hathat a nemek közötti egyenlőség fent említett komplex mutatóira. Mivel a nők képzettsége a fejlett országok többségében a férfiakéhoz hasonló, a munkaerőpiactól való teljes vagy részleges távolmaradásuk egyértelmű veszteség a gazdasági teljesítőképesség szempontjából. A nők intenzívebb részvétele a gazdaságban – például vállalkozóként, startupperként – így nem csak a nemi egyenlőségre, de a GDP (bruttó hazai termék, Gross Domestic Product) növekedésre és a versenyképességre is jótékony hatással lehet.

Nők a vállalkozásokban, nők a startupokban

A nők a vállalkozásokban világszerte alulreprezentáltak, a Világbank 2023-as adatai alapján a vállalkozások mindössze harmada működött női tulajdonos részvétele mellett (World Bank, é.n.). Az okok között szerepet játszanak a nőkre nehezedő – vállalkozási tevékenységgel nehezen összeegyeztethető – társadalmi nemi szerep elvárások és a láthatatlan munka terhe (Daniels, 1987), valamint a vállalkozási tevékenység hagyományosan maszkulin jellege (Ahl, 2006; Hamilton, 2013), ami hatással van a vállalkozásalapítás motivációjára is. Az ideális vállalkozó férfias tulajdonságokkal írható le (Bruni et al., 2004; Hechavarria & Ingram, 2016), aminek következtében a női vállalkozók jellemzően kevésbé tűnnek kompetensnek mind mások, mind a saját maguk szemében (Ladge et al., 2019).

A vállalkozói aktivitás Magyarországon is magasabb a férfiak körében (Csákné Filep et al., 2024b; Opten, 2021). A GEM adatai szerint a női válaszadók rendre kisebb arányban értenek egyet olyan állításokkal, miszerint Magyarországon könnyű vállalkozást indítani, vagy az elkövetkező 6 hónapban jó lehetőségek nyílnak meg a vállalkozásalapításra. Emellett kevésbé ítélik meg úgy, hogy rendelkeznek a vállalkozásalapításhoz szükséges tudással, készségekkel és tapasztalattal, és jobban félnek a vállalkozással járó esetleges kudarcától is (Csákné Filep et al., 2022, 2023, 2024a).

A startupok a vállalkozások speciális típusa, jellemzően olyan viszonylag fiatal, technológiai alapú, innovatív vállalkozásokat értenek alatta, amelyek célja a gyors növekedés és a nemzetközi terjeszkedés (Bormans et al., 2021). A vállalkozások e szűkebb körére – a skálázhatósághoz fontos technológiai, informatikai tudás kiemelt szerepe miatt – még a hagyományos vállalkozásoknál is inkább jellemző a maszkulin kultúra és a férfiak dominanciája (Duong & Brännback, 2023; Kanze et al., 2018; Koskinen, 2021; Marlow & McAdam, 2015). A startup szcéna bölcsőjének számító Szilícium-völgyre például gyakran hivatkoznak a „Fiúk völgye”-ként (Cooper, 2000), de a férfiak felülreprezentáltak a startup-alapítók körében Európában (Bormans et al., 2021; Kollmann et al., 2016) és Magyarországon is (Jáki et al., 2019; Kézai & Konczos Szombathelyi, 2021; Kézai & Szombathelyi, 2020).

Habár a női startup-alapítók motivációit és sikerértelmezését tekintve nincs jelentős különbség a férfi alapítókéhoz képest (Virágh et al., 2024) a nőknek startupperként több nehézséggel kell megküzdeniük. Ezek közé tartozik a már említett maszkulin startup-kultúrához való igazodási kényszer, valamint a kompetencia bizonyítása, például a befektetésekre való pályázás során. Kutatások szerint a női startupperek a férfiakhoz képest átlagosan kevesebb kockázati tőkét képesek bevonni (Demartini, 2018), ennek oka azonban a befektetők hozzáállásában keresendő. Míg a pitch-ek során a befektetők a férfiakat jellemzően arról faggatják, hogyan tervezik megvalósítani a céljaikat és növekedni, a nőket inkább arról, hogy tervezik elkerülni a bukást. Mivel a startupperek válaszaikat a kérdésekhez igazítják, a nők elképzelései és ambíciója kevésbé képes kifejezésre jutni, ami végül alacsonyabb összegű befektetést eredményez (Kanze et al., 2018).

Módszertan

Írásunk fő célkitűzése a nők szerepének jobb megértése a közép-, és kelet európai startup ökoszisztémáiban. Ennek érdekében a startup szcéna aktuális trendjeit leggyorsabban lekövető forrásokat, a régió országaiban íródott vagy azokra vonatkozó nem-akadémiai szervezetek által kiadott jelentéseket használtuk fel. A nem-akadémiai jelleg jelentősége kettős. Egyrészt ezen szereplők jellemzően startup szervezetek, vagy startupokkal, innovatív fiatal vállalkozásokkal is foglalkozó szervezetek, ezáltal az általuk elérhető adatok rendszerint elsőkézből származnak. Fontos megemlíteni ugyanakkor, hogy az általuk alkalmazott vizsgálati módszertan tudományos rigorozitása, a felvett minták nagysága, reprezentativitása nem feltétlen felel meg a bevett tudományos normáknak. Másrészt a jelentések átfutása ideje az akadémiai szférában bevettnél sokkal rövidebb, így az általuk közölt témák gyorsabban reflektálnak az ökoszisztémák kihívásaira.

Annak feltárására, hogy mennyiben foglalkoznak ezen jelentések a nemekkel és a nemi egyenlőséggel, kvantitatív tartalomelemzést végeztünk az NVivo adatelemző szoftver segítségével (Krippendorff, 2019; Neuendorf, 2018). Vizsgált korpuszunk 35 jelentést tartalmaz Közép- és Kelet-Európa nemzeti vagy regionális startup ökoszisztémáiról, melyeket 2015 és 2024 februárja között tettek közzé. Az 1. táblázat ezen jelentések országok és régiók közötti megoszlását mutatja. A korpuszt alkotó legtöbb jelentés egyes európai országok helyi startup szcénáira vonatkozik, melyeket többnyire az adott országok nemzeti vagy privát innovációs központjai, illetve civil szervezetei készítették. Azonban vannak kivételek is, mint például a Startup Poland, egy lengyel civil szervezet és agytröszt, amely a szlovák és cseh

startup ökoszisztémáról is kiadott egy-egy jelentést (ezeket az 1. táblázatban csillaggal jelöltük), valamint egy regionális jelentést is készített a V4 országairól (Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia). A regionális riportok közé tartoznak még a Deloitte által kiadott, a közép-európai technológiai vállalatokról szóló jelentések, valamint a Dealroom és a Startup Hungary által készített, a közép-kelet-európai startup ökoszisztémát vizsgáló jelentések. Míg a legtöbb riport a helyi vagy regionális startup szcénák és startupok jellemzőit és helyzetét vizsgálta, a German Startup Association jelentései kifejezetten a női alapítású és a bevándorlók által alapított startupokat célozták meg (1. táblázat).

1. táblázat: *A startupokkal kapcsolatos jelentések megoszlása országok és régiók szerint*

Forrás: *startupokkal foglalkozó régiós jelentések alapján saját szerkesztés*

	2015	2016	2016-17	2017	2018	2019	2019-20	2020	2021	2022	2023	Összesen
Ausztria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Csehország	0	1*	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Észtország	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Németország	0	0	0	0	0	1	0	1	1	2	1	6
Magyarország	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	3
Lettország	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Litvánia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Lengyelország	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	8
Románia	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Szlovákia	0	1*	0	1	0	0	0	0	1	0	0	3
V4-ek	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Közép- és Kelet Európa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
Közép-Európa	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	4
Összesen	1	4	1	2	1	1	1	4	6	11	3	35

A jelentések erőteljes üzleti fókusz miatt feltételeztük, hogy a nemekkel kapcsolatos kifejezések pusztán említése azt jelzi, hogy az adott szöveg a kiválasztott témát érinti (Lacy et al., 2015). Mivel a korpuszunkat képező riportok angol nyelven íródtak, három kulcsszócsoporthoz és azon belül hat angol kulcsszót definiáltunk, ezek: 1) a nőkre vonatkozó kulcsszavak (*female, woman* [„nő”]), 2) a férfiakra vonatkozó kulcsszavak (*male, man* [„férfi”]) és 3) a konkrét nemekhez nem kötött, nemi témákkal kapcsolatos kulcsszavak (*gender* [„nem”], *sex* [„biológiai nem”]), hogy azonosítsuk az összes olyan szövegrészt, amely a nemek és a nemi egyenlőség témáját érintheti¹. A szűrést kiterjesztettük a kiválasztott kulcsszavak többesszámára és egyéb toldalékolt formáira is, például *genders* [„nemek”], *women* [„nők”], *females* [„nők”] stb.

A kulcsszavak minden előfordulásának azonosítása után elemeztük azok említéseinek eloszlását a riportokban tárgyalt régiók és a közzététel éve szerint. Végül megvizsgáltuk az 50 leggyakrabban előforduló kifejezést a kulcsszavak háromszavas tartományában, kihagyva azokat a funkciószavakat, amelyek önmagukban nem közvetítenek információt (például *and* [“és”], *or* [“vagy”] stb.).

Eredmények

Eredményeink alapján a 35 jelentésből 25 (71,4%) említ nemekkel kapcsolatos témákat. Jellemző, hogy az egy országra vonatkozó írások 82,1%-a említ ilyet, míg a regionális

jelentések között csupán 28,6%-a tér ki a nemi témákra. Az eltérést okozhatja, hogy a regionális fókuszú anyagok célja elsősorban az országos ökoszisztémák összehasonlítása, és nem a specifikusabb témák lehet. Fontos még megemlíteni, hogy nincs olyan dokumentum, amiben szerepel férfiakra, vagy nemekre vonatkozó kulcsszó, de nőkre vonatkozó nem. Más szóval a nemekkel kapcsolatos témák valamennyi esetben vagy együttesen, vagy egyáltalán nem jelennek meg. Mivel az említések túlnyomó többsége, 68,2%-a nőkre vonatkozik, feltételezhetjük, hogy a témák megjelenése esetén azok elsősorban a nőkkel foglalkoznak.

Az országokénti említéseket a német, női alapítókra vonatkozó jelentések nagyban torzítják – az összes említés 67,24%-át ezek adják, de jelentős még a lengyel, a magyar, illetve a román jelentésekben előforduló említések súlya is (rendre 10,77, 10,48, ill. 5,57%), míg a többi jelentésben összesen csupán az említések 5,94%-a szerepel.

A mintában szereplő írárok nagyobb része, szám szerint 24 (68,6%) 2020-ban vagy később jelent meg. Ugyanakkor csak 62,5%-ukban szerepelnek nemekkel kapcsolatos témák, míg a korábban szinte valamennyi esetben (90,9%) jelentek meg hasonló témák. 2020-as évek túlsúlya figyelhető meg akkor is, ha a kulcsszavak, illetve kulcsszócsoporthoz tartozó említéseinek számát, és nem az említéseket tartalmazó jelentések számát vizsgáljuk, ugyanis tízből hat 2020-ban, vagy azt követően megjelent anyagban jelent meg. E tekintetben azonban a koncentráció még szembetűnőbb, hisz 2019 és 2020 között publikálták az említések hét-tizedét.

Mindhárom kulcsszócsoporthoz, így a nőknél, a férfiaknál és a nemhez nem kötött, nemi témákkal kapcsolatos témáknál a leggyakrabban szereplő szavak között szerepelnek az alapítókra, alapításra vonatkozó (*founder, founders, founded, founding*), a csapatra (*team, teams*), illetve magukra a startupra vonatkozó kifejezések. Szintén jelentős arányban fordulnak elő a (másik) nemre vonatkozó szavak. A nőknél emellett jellemzők a vállalkozókkal, vállalkozással, vállalkozósággal kapcsolatos kifejezések, míg a férfiaknál – bár a ritkábban előforduló szókapcsolatok között – megjelenik a dominánság (*dominated*), a munkatársak (*employees*), illetve a befektetők (*investors*) is. A nemhez nem kötött, nemi témákkal kapcsolatos kifejezések esetén a második leggyakrabban előforduló szó a diverzitás, ami egyértelműen a vegyes nemi összetételű alapítói csapatra utal.

Összességében eredményeink azt mutatják, hogy a női vállalkozókra, nemi diverzitásra vonatkozó kifejezések, témák nem indifferensek a startup ökoszisztémában, hisz a vizsgált dokumentumok jelentős részében megjelenik a nemi diverzitás témája. A kontextus, illetve a női alapítók, női munkatársak startup ökoszisztémában lévő aránya ugyanakkor jelen elemzésből nem derül ki.

Diszkusszió és összefoglalás

Tanulmányunk a nők a közép- és kelet európai startup szcénában betöltött szerepének mélyebb megértését célozza, amelyhez a 2015 és 2023 között a régióban megjelent, nem akadémiai szereplők által publikált, startupokkal kapcsolatos jelentések kvantitatív szövegelemzését végeztük el. Az elemzésben alkalmazott korpusz 35 jelentést tartalmazott, amelynek elemzéséhez három kulcsszócsoporthoz és hat angol nyelvű kulcsszót definiáltunk.

Eredményeink szerint a vizsgált jelentések 71,4%-a említ nemekkel kapcsolatos témákat, azonban az országokénti jelentésekben jóval nagyobb arányban (82,1%) szerepelnek ezek, mint a regionális elemzésekben (28,6%). Fontos eredmény, hogy a nemekhez köthető témák csak akkor merülnek fel egy jelentésben, ha a nők említésre kerülnek – nincs olyan dokumentum, amiben szerepel férfiakra, vagy nemekre vonatkozó kulcsszó, de nőkre vonatkozó nem. Ez ismét alátámasztja a startup szcéna szakirodalomban már tárgyalt, alapértelmezett módon maszkulin jellegét (Duong & Brännback, 2023; Kanze et al., 2018; Koskinen, 2021; Marlow & McAdam, 2015), egyúttal azonban azt is jelzi, hogy a téma napirenden van. Mivel a German Startup Association több, kifejezetten a női startupperekre fókuszáló, angolnyelvű jelentést publikált, így a nőkre vonatkozó említések többsége

Németországra vonatkozik, de jelentős még a lengyel, a magyar, illetve a román jelentésekben előforduló említések súlya is. Említésre méltó még, hogy az említések hét-tizedét 2019 és 2020 között megjelent anyagokban találjuk.

A kulcsszavakkal együtt járó szavak mindhárom kulcsszócsoporthoz hasonlóan, (1) az alapítókra, alapításra, (2) a csapatra, illetve (3) a startupságra vonatkozó kifejezések jellemzőek. A nőknél emellett a vállalkozás és a vállalkozó, a nemhez nem köthető témáknál pedig a diverzitás emelhető ki gyakori említésként. Összességében eredményeink arra utalnak, hogy a startup ökoszisztémákra vonatkozó közép- és kelet európai jelentésekben a nemi diverzitás, mint téma, nem indifferens.

Kutatásunk kapcsán két fő limitációt emelnénk ki. Egyrészt az elemzésben csak az interneten elérhető és angol nyelvű jelentéseket használtuk fel. Ugyan előfordulhat, hogy létezik a régióban olyan, angol nyelven elérhető és a startupokkal, startup ökoszisztémával foglalkozó jelentés, amely ezáltal nem képezi az elemzett korpusz részét, de a keresés során alkalmazott kulcsszavak, illetve a szerzők korábbi, hasonló irányú kutatásai ennek valószínűségét jelentősen csökkentik. Másrészt egyes országokban (pl. Németország, Ausztria) angolul csak a teljes jelentés kivonata volt elérhető, a teljes jelentést csak nemzeti nyelven tették közzé. Ez azt jelenti, hogy az eredmények, főbb üzenetek angolul hozzáférhetők, viszont az esetleges említések száma ebben az esetben torzított lesz.

További kutatási irányként a jelentések mélyebb, tartalmi elemzése emelhető ki. Ez az elemzés mélyebb összefüggéseket, időbeli trendeket, a témák mélyebb megértését is lehetővé tenné. Szintén elősegítheti a téma jobb megértését, ha nem csak az angol, hanem a nemzeti nyelven megjelent elemzések is elemezhetők lennének. Harmadik kutatási irányként a szélesebb elemzési időtáv alkalmazása, illetve a kutatási európai szintű kiterjesztése emelhető ki.

Forrás

A TKP2021-NKTA-44 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a Tématerületi Kiválósági Program 2021 (TKP2021-NKTA) pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Irodalomjegyzék

Ahl, H. (2006). Why Research on Women Entrepreneurs Needs New Directions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(5), 595–621. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00138.x>

Bormans, J., Privitera, M., Novo Devani, K. R., & Arrami, R. (2021). *European Startup Monitor 2020/2021*. European Startup Network. https://www.europeanstartupmonitor2021.eu/files/ugd/58f704_e4b5004e9ba44b4dbd0b75a893da0e36.pdf hozzáférés dátuma: 2024.09.30

Bruni, A., Gherardi, S., & Poggio, B. (2004). Entrepreneur-mentality, gender and the study of women entrepreneurs. *Journal of Organizational Change Management*, 17(3), 256–268. <https://doi.org/10.1108/09534810410538315>

Cooper, M. (2000). Being the “Go-To Guy”: Fatherhood, Masculinity, and the Organization of Work in Silicon Valley. *Qualitative Sociology*, 23(4), 379–405. <https://doi.org/10.1023/A:1005522707921>

- Csákné Filep J., Gosztonyi M., Radácsi L., Szennay Á., & Timár G. (2022). *Vállalkozási környezet és attitűdök Magyarországon*. Budapesti Gazdasági Egyetem. <http://publikaciotar.repozitorium.uni-bge.hu/1881/>
- Csákné Filep J., Radácsi L., Szennay Á., & Timár G. (2023). *Tenni akarás és megélhetés – vállalkozói motivációk és lehetőségészlelés Magyarországon*. Budapesti Gazdasági Egyetem. https://doi.org/10.29180/2939-8320_978-615-6342-55-3
- Csákné Filep J., Szennay Á., & Timár G. (2024a). *Lehetőségek, motiváció, környezet – vállalkozói működés Magyarországon*. Budapesti Gazdasági Egyetem. https://budapestlab.hu/wp-content/uploads/2024/05/GEM-BGE_nemzeti_jelentes_2023_2024_web.pdf
- Csákné Filep J., Szennay Á., & Timár G. (2024b). *Női vállalkozók Magyarországon: Global Entrepreneurship Monitor Különjelentés 2024*. Budapesti Gazdasági Egyetem. https://budapestlab.hu/wp-content/uploads/2024/03/GEM_women_report_WEB.pdf
- Daniels, A. K. (1987). Invisible Work. *Social Problems*, 34(5), 403–415. <https://doi.org/10.2307/800538>
- Demartini, P. (2018). Innovative Female-Led Startups. Do Women in Business Underperform? *Administrative Sciences*, 8(4), 70. <https://doi.org/10.3390/admsci8040070>
- Duong, L., & Brännback, M. (2023). “What is your secret sauce to win?”–gender performance at entrepreneurial pitching. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*. <https://doi.org/10.1108/IJGE-04-2023-0105>
- European Institute for Gender Equality. (2023). *Gender Equality Index*. <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>
- GEM (Global Entrepreneurship Monitor). (2024). *Global Entrepreneurship Monitor 2023/2024 Global Report: 25 Years and Growing*. <https://www.gemconsortium.org/report/global-entrepreneurship-monitor-gem-20232024-global-report-25-years-and-growing> hozzáférés dátuma: 2024.03.27
- Hamilton, E. (2013). The discourse of entrepreneurial masculinities (and femininities). *Entrepreneurship & Regional Development*, 25(1–2), 90–99. <https://doi.org/10.1080/08985626.2012.746879>
- Hechavarria, D. M., & Ingram, A. E. (2016). The entrepreneurial gender divide: Hegemonic masculinity, emphasized femininity and organizational forms. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 8(3), 242–281. <https://doi.org/10.1108/IJGE-09-2014-0029>
- Jáki, E., Molnár, E. M., & Kádár, B. (2019). Characteristics and challenges of the Hungarian startup ecosystem. *VEZETÉSTUDOMÁNY*, 50(5), Article 5.
- Kanze, D., Huang, L., Conley, M. A., & Higgins, E. T. (2018). We Ask Men to Win and Women Not to Lose: Closing the Gender Gap in Startup Funding. *Academy of Management Journal*, 61(2), 586–614. <https://doi.org/10.5465/amj.2016.1215>
- Kézai, P. K., & Konczos Szombathelyi, M. (2021). Factors effecting female startupper in Hungary. *Economics & Sociology*, 14(4), 186–203. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2021/14-4/11>

- Kézai P. K., & Szombathelyi M. K. (2020). Nők a startup-vállalkozások világában Magyarországon. *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*, 51(10), Article 10. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2020.10.05>
- Kollmann, T., Stöckmann, C., Hensellek, S., & Kensbock, J. (2016). *European startup Monitor 2016*. German Startups Association.
- Koskinen, H. (2021). Domesticating startup culture in Finland. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 8(2), 175–196. <https://doi.org/10.1080/23254823.2020.1788963>
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781071878781>
- Lacy, S., Watson, B. R., Riffe, D., & Lovejoy, J. (2015). Issues and Best Practices in Content Analysis. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 92(4), 791–811. <https://doi.org/10.1177/1077699015607338>
- Ladge, J., Eddleston, K. A., & Sugiyama, K. (2019). Am I an entrepreneur? How imposter fears hinder women entrepreneurs' business growth. *Business Horizons*, 62(5), 615–624. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2019.05.001>
- Marlow, S., & McAdam, M. (2015). Incubation or Induction? Gendered Identity Work in the Context of Technology Business Incubation. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39(4), 791–816. <https://doi.org/10.1111/etap.12062>
- McKinsey & Company. (2020). *Diversity wins: How inclusion matters*. <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/featured%20insights/diversity%20and%20inclusion/diversity%20wins%20how%20inclusion%20matters/diversity-wins-how-inclusion-matters-vf.pdf> hozzáférés dátuma: 2024.10.02
- Neuendorf, K. A. (2018). Content analysis and thematic analysis. In *Advanced Research Methods for Applied Psychology*. Routledge.
- OECD. (2012). *Closing the Gender Gap: Act Now*. OECD. <https://doi.org/10.1787/9789264179370-en>
- Opten. (2021, March 8). *10 éve folyamatosan nő a tisztán női tulajdonosi körrel rendelkező vállalkozások aránya*. OPTEN. <https://www.opten.hu/kozlemenyek/10-eve-folyamatosan-no-a-tisztan-noi-tulajdonosi-korrel-rendelkezo-vallalkozasok-aranya> hozzáférés dátuma: 2024.09.30
- Virágh, E. A., Tímár, G., & Pecze, K. (2024). Startup success from the founder's perspective. *Society and Economy*. <https://doi.org/10.1556/204.2023.00029>
- World Bank. (n.d.). *Gender Data Portal*. World Bank Gender Data Portal. Retrieved 30 September 2024, from <https://genderdata.worldbank.org/en/indicator/ic-frm-femo-zs> hozzáférés dátuma: 2024.09.30
- World Economic Forum. (2023). *Global Gender Gap Report 2023*. World Economic Forum. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf hozzáférés dátuma: 2024.08.08